

einzelne vorzettel 17. III. 1915.

88 911 und 912 bis 914. 87

~~111~~
17-14

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

SIGNAT. c1915CCCXIII.

* ex Buchhandel III. 1-7
17. III. 1915.
+ ex Sp. XXXIII. 25. 26
F. v. W. XVIII. 6.

7. F. M. sehr schön
ex 2. Reg. II. 17. 18. 19. 20.
+ 2. Reg. II. 17. 18. 19. 20.
F. M. sehr schön
7. Geschichte der Juden
* Reg. II. 17. 18. 19. 20.
+ 2. Reg. II. 17. 18. 19. 20.
F. M. sehr schön
7. Geschichte der Juden
* Reg. II. 17. 18. 19. 20.
+ 2. Reg. II. 17. 18. 19. 20.

32. Joh. Christoph. Fischeri De Ornatu mulierum prior. ad Ioh. ^{ap. III. 16. V. 1709.}
33. G. und. de Gyn. Mulier. posterior. Vilen. edicem.
34. Joh. Christoph. Weidmanns de via et tremore calice. ^{V. 1714}
35. Joh. Gomerii Gesez aliquot ad Sai. ap. LIII. ^{V. 1679.}
36. F. Joh. Henrici Deutschemanni Altesia & vulneratus. ^{V. 1699.}
37. Arab. Calori De Selenolatrina. ^{Dec. VII. 18. X. 17. 1711.}
38. F. Fracl. Groggott Jarmanni De Po. ^{sol. consolatione ca. Dec. XVII. 1709.}
39. And. Dopperius Siqui in Altium. ^{ex Dec. XVIII. 1-6. V. 1695.}
40. Heod. Daporij De Rabbimismis Philologus amulantis ^{V. 1674}
41. Henric. Wilhelm. Matthaei De ^{VU prior et posterior.}
42. G. lam. De yling de fletu super Hammur. ^{Exed. VIII. 14. V. 1704.}
43. Joh. Cadey Mania Jattar. ^{Rabudodonos. V. 1675. ex Exed. XX. 26.}
44. Joh. Camenti de nar. ^{Exed. XXXII. 18. 5. 6.}
45. Joh. Albert. Antbrigi de dubefa ^{W. 1713. Interp. per}
46. Joh. Pygmaos prior et posterior. ^{ex Exed. XVII. 11. V. 1710.}
47. Joh. Georg. Dittelmajeri de Vita ^{Damiehs. V. 1675.}
48. Joh. Georg. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
49. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
50. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
51. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
52. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
53. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
54. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
55. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
56. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
57. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
58. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
59. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
60. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
61. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
62. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
63. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
64. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
65. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
66. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
67. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}
68. Joh. Dittelmajeri de metamor. ^{Rabudodonos.}

IN LIBROS REGVM.

1677

69. And. Linnerti Theses Philolog. resp. M. Georg. Schwarze Vit.
 70. Jos. Christoph. Wichmannhausen Propositiones Philologicae.
 71. Eiusdem Propositiones Philolog. resp. N. Daniel. Seltio
 72. Eiusdem Philologemata octo Selectiora. resp.
 M. Georgio Carolo Perri. Vitteb. 1719.

F 32. Jos. Andr. Danz de Iudaeo proprio iugulato gladio
 ad Iet. Cap. XIII. Vit. 1679.

37 + ex Kap. XIII. 4. 5. Responsus car. Georg. Franckfurtae Gem.
 niois - Hungarus.

38 +. Resp. car. M. Georg. Fed. Meinhardt Vitteb. 1682.

42 + ex Exem. XXV. 15 et XI. 41. Vitteb. 1703.

43. Eiusdem de eodem argo Vitteb. 1704.

45 + Praes. car. Jos. Christoph. Wichmannhausen. Vitteb. 1714.

F 50. M. Sebat. Kirchsmaier de Metamorphosi Nabudod
 nosor ex Danieli III. Vitteb. 1654.

51 + Praes. M. Jos. Wilhelmus Hilliger Vitteb. 1671.

52 + ex Danieli V. Vitteb. 1661.

53 + Vitteb. 1708. resp. Fam. Anst. Loescher.

61 + qui Joann. Vatem degloravit. resp. M. D. Dithel. Kirchsma
 iero. Vitteb. 1705.

F Cap. III. 13. Vitteb. 1712.

64 + ex Zaidax XII. 11. resp. M. Theophil. Graben s. Vitteb. 1709.

66 + praes. de M. Conrad. Sam. Schurz fleisidio. Vitteb. 1664.
 + resp. M. Heinrich Pladecino

Handwritten signature or initials in cursive script, possibly reading "L. J." or similar.

n) 13
12

Q. B. V.

RECTORE ACAD. MAGNIFICENTISS.
FRIDERICO AVGVSTO
SERENISS. IVVENTVTIS PRINCIPE

**AQVAEDUCTUS
HISKIAE**

PRAESES
M. ERDM. GOTHOFR. CAMENTIVS
AL. ELECTORALIS
AD III. EID. AVGVSTI
A. R. G.

∞ IO CC XIII

PUBLICAE EXCVTIET
COMMILITONE

CHRISTOPH. SAMVELE MARTINI DRESD.
PHIL. ET S. THEOL. CVLT.

VITEMBERGAE

EX OFFICINA CHRISTIANI SCHROEDTERI ACAD. TYPOGR

INCLUTO DRESDENSIIUM SENATUI

VIRIS

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS,

CLARISSIMIS PRUDENTISSIMIS

DOMINIS

CONSULIBUS

PRAETORI

SYNDICO

AC RELIQUIS

ADSESSORIBUS

MULTO GRAVISSIMIS

DOMINIS MECOENATIBUS PATRONIS

OMNI ANIMI RELIGIONE

COLENDIS,

Hoc Specimen Academicum

D. D. D.

Respondens.

VIRI
NOBILISSIMI, AMPLISSIMI, CONSULTISSIMI,
CLARISSIMI PRUDENTISSIMI
DOMINI, MECOENATES ATQUE PATRONI,

ET si res in civitatis salute positæ arduæ omnino sint, ac difficillimuna
reputetur, certa firmaq; ratione causas in discrimen adductas pru-
dentia & consilio tempestive regere; alitur tamen interdum animus,
si intervalla negotiorum otio literali dispungere & curarum mole-
stias dulcedine literarum lenire & permulcere debeat. Non immo-
rabor exemplis prudentissimorum Virorum, quos vel ipsa Dresda
urbs incluta, in sinu suo tulit, quorum maxima semper fuit existima-
tio, memoria vero etiam nunc in omnium animis hominum viget, &
jucunda recordatione sustentatur. VOS ipsos testes habeo, MECOE-
NATES SUMMI, qui amplitudine muneris immortalis cum laude
non modo urbem, Augustam regiam, gubernatis, sed artes etiam am-
plificatis, ut, tanquam certissimo documento, ex utroque magnitudo
VESTRA exsplendescat. Quapropter nihil me deterruit, ut hanc de
aquae ductibus commentationem VOBIS, STATORES REIPUBLI-
CAE SUMMI VESTRISQUE NOMINIBUS inscriberem. Romanor-
um aquae ductus spectabant in primis ad Senatum, hinc amplificata
arte latius manabat eorundem ulus, & frequentabatur in primis in au-
lis Principum, quorum delectationi maxime inserviebat. Cui igitur
potius hos commendarem, quam iis, qui & ad gubernacula Reipubli-
cae sedent, & in illustrissima Saxonis regia Romanorum Catones Hor-
tensiosq; ingenii gloria aequant. Nihil igitur addo aliud, quam ut DE-
US O. M. pietati clientis attendat, hasq; preces, quibus Reipublicae u-
niverſae Dresdensis salus circumſcribitur, exaudiat facilis, & VIROS,
quorum in vultibus civitatis imago expressa est, felices praestet, inque
innumeros annorum excursus servet, atque omni omnium bonorum
genere VOS VESTRASQUE Inclutas familias circumfundat, tunc ut
sibi que commendatas habeat.

AMPLISSIMI VESTRI CONSESSUS

Dabam Vitembergae ad
III Iduum Aug. A. O. R.
M DCC XIV.

obsequentiſſimus cliens
Christophorus Samuel Martini

Apientia Israelitica, felicitate seculi aucta, priusquam turpi sa-
 be inficeretur gens Hebraea, & cum pietate sapientiae quo-
 que puritatem amitteret, altius ita subinde surgebat, &
 maiora praestantiae suae ac dignitatis incrementa, melio-
 resque accessiones capiebat, ut felicissima terra Canaan, in
 qua perennis divinae benedictionis fons oculis fere judicari non poterat,
 utras in partes magis flueret, magna agrorum ubertate frugumque copia
 affluens & omnium rerum proventu redundans, sapientissimis viris, & ut
 tum erant tempora, excellentibus ingeniis abundaret. Nobis jam id operae
 non est, prolixius tradere sapientiam patriarchalem, de qua tum sacrae li-
 terae, tum alii huius rei interpretes Josephus, Eusebius, Lambecius, Me-
 nochius, Stillingfleet &c. memoriae aliquid prodiderunt; eam tamen
 Historia Judaica non parum illustrabit, in qua Graecos aliasque gentes
 initia plerarumque disciplinarum ab Israelitis, perinde uti Persae ab In-
 diis accepisse, commemoratur. Non inscite monet R. Schem Tobh in
 Porta 3. c. 4. *אמת בחכמהם וגו' בחכמת חיים כי אף כפי שי ספרים כי ספר ספר בחכמות*
יהיה הדבר בקדמונים כי הוה כזה ספר חנוך ודני טוען בן יוחאי תהיו בספר חנוך וכתוב
Verum est quod Philosophi furati sint artes & adulterarint eas. Nullum quippe dubi-
um est, quin multi libri à priscis (Hebraeis) conscripti fuerint. Sic
constat de Libro Enoch, quem R. Simon ben jochai adducit in libro Za-
har. In eo multa scripta fuerunt de artibus & disciplinis Philosophi-
arum, de scientia item siderum & astrorum, eorumque dominio. In Prac-
tatione autem istius libri dicit; Habuisse illas gentes sapientiam mul-
tarum rerum, quae tamen nihil aliud fuerint quam faeces & scoriae sa-
pientiae filiorum Israelis. In hanc sententiam alii etiam Judaeorum Ma-
gistri, sed ornatiore doctrina praediti aliquid dixerunt, R. Meir Aldabi
Toletanus Sect. 8. in libro quem vocat Schevile Emunah, R. Afarias in li-
bro ספר עמים Cap. XXII. fol. 91. col. 2. Isaac Abarbenel Comment. in-
ספר חנוך Cap. I. Idem etiam in libro Juchasin fol. 157. col. 2. legi. Quam-
vis alioquin non abnuam, Graecos, aliasque nationes scita Judaeorum ad
deteriora principia applicasse, ac potius corrupisse, recta commutasse,
quaeque legibus fundata erant, legibus evertisse, & quicquid securiora
vitia ea tempestate permetterent, assidue cogitavisse, nihilominus tamen
sapientiae Israeliticae Graeci in primis semper cupidissimi fuerunt, quod
patet ex R. Gedalja ben jechaija, qui in Schalscheles hakkabbala p. m. 80.

atores in profundam admirationem rapere solent. Proponamus animo artem hydraulicam, in qua natura cum arte velut de palma certat, quoniam vel in hac quid efficere posset, experta videtur. Fontes cum in se sint frigidi, sed ubi in ardentem locum cadunt, humore & igni inter se congruentibus, calidos in se recipiunt spiritus, auctor est Vitruvius L. VIII. C. III. p. 345. Ex his autem qui non sunt aperti, sed aut saxi aut alia vi detinentur, per angustas venas vehementia spiritus extruduntur ad summos grunorum tumulos. Attamen nihil est ex sententia in primis Rabbinoꝝ antiquius Thermis Tiberiensibus, quae, antequam arte ducebantur, suos veluti ductus subterraneos formabant. Imo si omnem hanc artem solerter expendimus, nescias fere, primo ejus usu explorato, gentisne indolem generosae, an vero simplicitatem principii mirari debeas. Est enim lapsus plane naturalis aquarum intra canales fluentium, sed is tamen in quo majestas operis cum arte & amoenissima varietate & utilitate lenè aliquod certamen inire cernitur.

III Quare non minoris erunt pretii aquaeductus (quos Pindarus *Ολ. εὐδ. v. p. 56. σεμνὰς ὄχτῆδες*, venerandos canales vocat, tum ob vetustatem, tum etiam, quoniam, teste Dempstero ad Antiq. Rosini L. I. c. 14. p. 58, magna is poena constituta erat, qui aquaeductus violassent,) in primis vero aquae Sichon superioris ductus Ezekiae, quos sapientissimus Rex contra insidias hostium extrui, obstructumque fontem insigni artificio, ne populus penuria aquae laboraret, (quae peritia rei militaris, teste Tacito Hist. II. c. 39. §. 4. omnino in duce requiritur) in civitatem David derivari curavit. Hos igitur ex fontibus ac originibus suis, quoad fert rei facultas, ita explanare instituimus, ut materia eorundem, forma, aliisque circumstantiis rite expensis praeiunte Cap. XXXII. v. 30. 2. Chron. rem, quoad ejus fieri potest, ad liquidum perducamus.

IV. Ezekias sicut vulgo dicitur Hiskias, Rex in Jerusalem *ὁμολογούμενος θεῷ*, ut eum appellat Josephus *ἀρχαὸς βιβλ. i. κς φ. β.* & praecipua autoritate & insigni pietate totus in eo erat, ut in colendo vero Deo, ejusque cultu religioso agendo, provehendo, ac universum populum ad eundem frequentiori concione & precibus publicis atque privatis diligenter adhortando omnes curas Imperii & cogitationes desigeret. Quare, cum cerneret populi eximiam Regis sui pietatem, quod in folio ejus sederet Sapiencia, in corde viveret clementia, in manu explicaretur liberalitas, & in victoriis divina gloria triumpharet, qui denique non praeciando tantum, sed exemplo quoque suo cunctas ad divinum cultum excitaret, dictis ejus audiens erat,

& parendi obsequio multas primitias abundantè offerebat. Re itaque sacra bene constituta, primitiis undique submissis, ut diurno etiam ac perpetuo gauderet successu, sedulo erat providendum ne quid eadem detrimenti caperet. Postquam igitur Senacherib Rex Assyriorum, quem corrupte eundem facit cum Salmanassar Eusebius in Chron. quoniam Ezekias foederi, quod majores ejus cum Rege Assyrio sanciverant, non stabat, sed ab eo defecerat, ipsum & civitates Judae oppugnare coeperat, Ezekias vero, in quo multae erant regiae virtutes, ut rem sacram atque civilem, eversis hostium machinationibus, in sua sede sisteret, & omnem vim ac impetum refrenaret ac prohiberet, sapientia maxime ac vigilantia, vindicandis imperii juribus, excitandis rebus afflictis, quas sustinuerat regnum Juda, imperium tenente Achaz, & securitatis asserendae, ne obsidionis tempore populus aquae penuria laboraret, fecerat aquaeductum magnis laboribus ac impensis, & arcanis viis aquas duxerat, ut & hostibus eas interciperet, & Urbs difficultates belli aquis etiam superare posset. Ex quo identidem colligimus, Ezekiam istarum scientiarum, quarum usus apud Chaldaeos tunc temporis maxime frequens erat, valde fuisse studiosum; uti alii etiam, solis his iuncti rationibus, judicant, leges eundem posuisse de intercalando tertio quoque anno, mense Nisan. Sed enim, quamvis huic, quod obscurius saepe interpretes tradunt, fides temere habenda non sit, nihil tamen alioquin abnuam, quin Ezekias regulas quasdam prioribus & ad sua usque tempora usitatis commodiores invenerit, easque usui publico destinari curaverit. Unde nonnulli conjecturam faciunt, apposite Dominum exhibuisse ipsi Ezekiae aegrotanti, consequendae salutis signum Es. XXXIX. 7. videlicet retrocessionis umbrae solaris tanquam ingenio suo valde accommodatum, ut refert Genebrardus Lib. Chron. & Aug. Tornellus in Annal. sacris & prof. p. 106. Ex his quidem, quantus fuerit Ezekias, satis intelligitur; At enim, si Gemaram Babylonicam excutiamus, ejusque Cap. I. quod agit de ברכות s. benedictionibus & precationibus, ibi Ezekias, quantum virtutibus eluxerit, tantum vitii obrutus fuisse videtur. Verba quae in ipso Talmude leguntur, ita se habent: עשה דזקיתו עשה דבריו וחנו רבנו וחסדך על ג' חודו לו ועל שלשה לא חודו לו ננו ספר רפואות וחודו לו סמת נחש הנחשת וחודו לו נירר עצמות אביו על סמה של חבלים וחודו לו ועל ג' לא חודו לו סתם מי נוחן ולא חודו לו קצץ דלתות הכול ושנים לסוף אשר ולא חודו לו ערב ניסן בניסן ולא חודו לו.

Rabbini docent, Hiskiam sex fecisse, ex quibus tria fuerint laudata;

data, tria vero improbata. Abscondisse librum medicinalem, idque ejus factum fuisse approbatum; comminuisse serpentem vneum (quia populus ipso abutebatur ad Idololatriam) idque etiam fuisse laudatum; traxisse (ad sepulchrum) ossa (impii) patris sui super lecto (vili) e funibus; atque hoc iidem fuisse approbatam. Tria tamen etiam commississe, ob qua fuisse recuperatus. Obstruxisse aquas Gichonis, sed hoc non fuisse approbatum (ratio additur in Gemara, quia officii ipsius erat DEO fidere, qui auxilium suum contra Assyrios promiserat Es. 27. 36.) Effregisse fores templi, easque transmisisse ad Regem Assyria, sed hoc iidem fuisse vituperatum, intercalasse etiam mensem Nisam quando mensis iste jam inceperat, sed ob id etiam in vitium incurrisse. Plura, quibus de Hiskia abundanter verpulae huc referre nostra vix interesse judicamus, uti etiam abundanter super sedemus, quando autor Libri Ruth, Judicum et Ecclesiasticae creditur, de quo negotio vid. Huetius Dem. Evang. p. 405. 414. 726.

IV. Constat tamen suus Hiskiae honos & prudentia ejus, qua erat maxime conspicuus, in sacris literis mirifice praedicatur. Documento jam nobis sunt ipsius Aqueductus, qui 2 Chron. XXXII. c. 30. vocantur מַיִם מוֹצֵאִים exitus s. processus aquarum, s. ut Arabi dicuntur المَعَالِمُ putei multae aquae. Haec autem appellandi ratio optime declaratur, si fontem ipsum Gichonis cujus mentio fit in textu πηγήν γλυκῆαν ἔκ πολλῶν ὕδατων, fontem qui dulcis est, & copiosus teste Josepho L. V. de Bell. C. 15. quem & Siloam dici existimat Kimchius Comm. ad 1. Reg. I. c. 33. foletius contemplerur, quoniam mirifice etiam commendatur istius aquae salubritas ob pingues terrae venas profluentes, uti in Solis flumine quod vocatur Liparis natantes aut lavantes ab ipsa aqua hauriunt, quod vero fons (ex quo in celebratione festi Scenopegiae aquas hauriunt, quod **הַמַּיִם הַטְּהוֹרִים** libationem aquae vocant, ut legitur Tract. Succah c. iv. hal. 7. atque hoc festum tanto cum gaudio agunt Judaei, ut eod. Tr. c. v. Sect. I. dicant: כָּל מִי שֶׁלֵּא רָחַם שְׂמַחַת בֵּית הַשְּׁוֹאכָה לֹא רָחַם שְׂמַחַת מִיָּוֵן. qui non vidit gaudium loci ab hauriendo denominati, nunquam vidit gaudium. Ex quo ritu Constantinus l'Empereur in Cod. Midd. C. II. Sect. V. verba Es. XII. c. 3. illustrat, quasi dicat Propheta: Maximi facitis gaudium quod in tabernaculorum festo quotannis recurrit, sed Messiae temporibus gaudebitis magis, quia aquas non e fonte Schiloah prope Jerusalem, sed e fontibus salutis Messiae haurietis, quod in novo etiam foedere Johannes C. VII. c. 37. 38. 39. C. IX. c. 7. innuit) per duplicem rivum se evacuavit in duplex stagnum, superius scilicet & inferius. Ita enim doce-

doent R. D. Kimchius & R. Solomoben Melech Comm. ad 2. Chron. XXXII c. 30. Nam inferior pars quod accepimus à Collectore cipporum Hebraic, quos in latinum transtulit Hottingerus p. 28. in valle, etiam nomen habet aquarum Schiloa; fonte igitur superiore obturato deducebat aquas & ad aquæ ductum puteus erat structus. Scite vero eundem fontem distinguit à flumine Gichon, quod alluebat totam regionem Chuschi f. Arabiam desertam Chaldaeae junctam R. Jom Tobh. in Comm. ad פסחים Cap. IV. p. m. 67. dicendo: וְיָרֵחַ וְהַנָּחַל לֹא הָיוּ בְּיָמָיו שֶׁנֶּקְרָא כֵן רַבְרַשֶׁת בְּרֵשִׁית אֱלֹהֵי מַעַן הָיָה כִּירוּשָׁלַיִם שֶׁנֶּקְרָא כֵן Idem in sequentibus verbis ad fontem Gichon Salomonem jussu Davidis à Sadoc Pontifice & Nathan Propheta sacro oleo in Regem unctum fuisse juxta 1 Reg. I. 33. pronunciat, nempe ut Kimchius ad h. l. arbitratur, boni omnis causa, ut sit regnum ejus prout aquae fontis sunt perennes. In hanc sententiam dicunt Hierosolymitani Tr. Sotah. fol. 21. 1. Regem non unguunt nisi ad fontem. Qua igitur autoritate nitatur Adrichomius Desc. Terr. quando in monte Gihon idem factum fuisse existimat, alius est inquirendum. Alias de hoc fonte Judaeorum commentationes praetermitto, quae prolixè interdum & scienter sed non apte perinde ac vere germaneque adferre solent. Lubet tamen huc comparare פְּרָקִי R. Elieseris magni, librum, si a nugis discesseris, egregium & satis celebrem. Hic vero Cap. XX. p. m. 21. de Adamo pronunciat, quod Sabbatho quodam ingressus fuerit Adamus aquas Gihon superioris, donec pertingerent aquae ad collum ejus, et supplices preces fuderit septem diebus sabbathorum vel hebdomadae, usque dum factum fuit corpus ejus instar cribri, dixit Adam coram Deo; *Domine universi mundi, transeat quae so peccatum à me, & recipe poenitentiam meam, ut discant omnes aetates, quod sit respicientia & quod suscipias respicientiam convertentiam se.* Quid fecit sanctus ben.? removit ab illo peccatum ejus. reliqua.

IV. Cognito igitur fonte Gichon superiore, quem obturavit Hiskias, interior ratio jubet, ut aquae ductus ipsos accuratius investigemus. Verum tamen illi quo tandem apparatu & materia continentur, difficile dictu videtur. Fontes subterraneos fuisse, unde aquae scaturirent, quoniam praesidio argumentorum sententia caret, aestimato rei judicio ut credam adduci non possum. Hi enim naturalem scaturiginem habent, quod intelligitur ex Aristaeae historia de scripturae per LXX. Interp. translatione p. 27. ad. Bas. ubi de templo Hierosolymitano loquitur:

ὕδατος δ' ἀνεκλείπτός ἐστι σύστασις, ὡς αὖτε πηγῆς ἔσωθεν πολυ-
ρίτη φυσικῶς ἐπιρρέσεως ἐστὶ δὲ θαυμασίῳ καὶ ἀδιηγήτῳ ὑποδοχείῳ
ὑπαρχόντων ὑπὸ γῆς πέντε σταδίων κυκλόθεν τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν κατα-
βολῆς. Ergo canalium ac tuborum ope aquas deduxisse Hiskiam, ea-
rundemque thesauris civitatem David s. τὴν ἀνω πόλιν, auctore Josepho
L. II. de Bell: c. 39. locupletasse, aptius omnino declaratur, quod ple-
nius deinceps patebit. Explanabit interim rem memoria istorum tem-
porum. Legimus enim Tr. Jevamoth fol. 15. i. de מוֹתֵי תְּרוּמָה s. cister-
na Jehu, ubi Gloss; *In eo se tinxerunt, quamvis in eo non forent 40
Seae aquarum; erat tamen congregatio aquarum juxta illud, commi-
naeque sunt aquae à fonte per concavum quandam canalem.* Duos in
Hierosolyma urbe, quae in arido licet & petroso loco sita, aquis tam-
men non caruit, habebant ex fonte magno decursus, unde teste Colle-
ctore cipporum Hebr. p. 18. aquas vivas in duos canales e lapidibus mar-
moreis, per tubos paratis, aliasque pulchras & elegantes structuras, effun-
debant. Thermis etiam canales egregium praestabant usum, atque de
Thermis in primis Tiberiadis, quae in Gemara Babyl. Sanhedrin fol. 108.
2, post vortice Gadarae & fontem magnum Bitam, ab aquis diluvii
superesse dicuntur, Talmudici multa tradunt, quod cives Tiberiadis ad-
duxerint canalem frigidae in fossam calidarum, vid. Tr. Schabbath, C.
III. ad quem locum R. Ob. de Bartenora sequentia commentatur: סֵלֶן
צָנַר שְׁמֵשׁוּכֵי הַמַּיִם לְתוֹכָהּ וְהָיָה אֹתוֹ צָנַר מְשֻׁקַּע בְּחַמְצָמְבָרָה
וּמִתְחַמֵּם סִכַּח אֵיתָם הַמַּיִם הַחֲמִי' וְכִשְׁדָּוּ הַמַּי' צֹנְנֵן נִמְשָׁרָה
בְּתוֹכָהּ מִתְחַמֵּם בְּאוֹתוֹ סֵלֶן שְׁנִתְחַמֵּם בְּתוֹךְ הַמַּי' חֲמִי מְבִירָה
Ratio igitur sententiarum suadet, ut credamus, Hiskiam etiam usum
canalium crebrum ac frequentem in derivandis aquis Gichonis hoc in
loco accommodasse.

V. Propius vero ad rem est accedendum. Neque enim nobis ope-
rae est, id agere negotium, ut pluribus, re nondum satis explorata,
materiam canalium, et quo in primis apparatu constiterint, persequa-
mur; nostra etiam parum interest, ejus rei meminisse, cum majora ad-
huc exponenda restent. Subducemus tamen, ut reliqua facilius intelli-
gantur, paulum rationes, quoad rei conjectura patitur. Ducebatur aliquo
tempore aqua aut forma structili, aut plumbeis fistulis, aut canalibus
ligneis, aut fictilibus tubis, ut habet Palladius *Emilianus* Taurus L. IX.
Rei rust: C. II. Sed utrum eorum aliquid nostris conveniat, in utram-
que partem disceptari potest. Legimus autem materiam fistulis, quas
de-

describit Jul: Sext: Frontinus, Libro de Aquaeductibus urbis Romae,
 plumbum praebuisse; tubuli enim divitum plumbei erant, at qui tenui-
 ori utebantur fortuna, ligneos adhibebant, ut apparet ex aenigmate 27.
 Coelii Symposii. De prioribus legitur in Roderici Ximenez Historia
 Arabum p. 44. quod Abderramen praeeperit, plateas Cordubae pavimen-
 to lapideo solidari, & aquam a montanis plumbeis fistulis derivari, &
 fontes juxta Mezquitam eductione nobili emanare. Et, si credimus
 Pseudo-Aristaeae, receptacula singula sub terra habebant innumerabiles
 fistulos, haec omnia autem plumbo obducta erant & in solo, & in late-
 teribus, & multa terra tecta. Accedit magnificentiae studium, cui hac
 etiam tempestate ita dediti fuerunt homines, ut nulli rei parcerent, si
 quid affabre ac eleganter construendum erat. At enim multo salubri-
 orem esse ex tubulis aquam, quam per fistulas, ait Vitruvius Arch. L. VIII.
 p. 376 quod per plumbum videtur esse ideo vitiosa, quod ex eo cerussa
 nascitur, haec autem dicitur esse nocens corporibus humanis. Hoc igitur
 vitium, nisi mediis quibusdam fuerit emendatum, à fonte Siloam
 remotissimum omnino debebat esse. Ipse enim fons erat mirae salubri-
 tatis, & in civitatem, valetudinis tutendae, vitae in obsessione tolerandae,
 & difficultates belli superandi causa, ducebatur. His igitur positis, alia
 est quaerenda materia, quae tum huic rei idonea, tum his etiam tem-
 poribus frequens & usitata erat. Magnum fontem Hierosolymae deri-
 vabant in aedem sanctam, extra urbem iterum ultra duas parasangas,
 praesertim autem tres fontes tribus in locis prope aedem sanctam ex
 eodem derivati sunt. Aquas vero ex eo hauriebant ope titularum, &
 ut ait Collector cipporum Hebr. p. m. 15. **יש כנורות ימים של אבני**
לשם כנורות וכניוים ימים סביבותם שמשמחים לה
לואיתורם *canalium, affabre ex marmore factorum, instar tuborum, cir-*
cum quoque autem sunt palebra aedificia, quae eos spectantium exhibi-
larant, ex versione Cl. Hottingeri. Hinc lapides Sepulchrorum in cipp-
Hebr. p. m. 9. dicuntur excavati instar canalium aquarum magni, quibus
superstructus est lapis unus. Quare nostrae sententiae facile hac ratio-
ne probabilitatis locum relinqui posse existimamus. Nam ex duplici
praesertim capite diminuitur probabilitas historica. Initio quidem ex nu-
mero testium, per quos historia successive transmittitur, deinceps ex di-
stantia loci, ad quem subjectum refertur, hoc tamen spectat has fo-
lummmodo historias, quarum subjecta principalia sunt permanentia. si ce-
nim illa sint transeuntia, nequaquam diminuitur probabilitas ob loci di-
stantiam.

stantiam) Denique ex decursu temporis per quod historia transmittitur. Alias causas hic non considero, quia ex principiis his positas ad calculum reduci possunt. Sed cum neutrum horum nostram probabilitatem impediat, tantisper concedendam esse arbitramur.

VI. At erat forma diversorum temporum varia, neque apparatus ipsi & structura eodem semper modo se habebant. Quare hic attinet rem exquisitius tradere. Altis molibus substructis aquas Romanis in urbem invecas enarrat Strabo Amasenus L. V. οἱ ὑπότοιμοι τὸν νόμον λιθῶν κατὰ τὰς θύρας ἰδὲς ἀμύλας χεῖρα πορευτάς. isti caniculi lapideis fornicibus suffulti, nonnulli spatium curruis foeni onusto transcurri praebent. Hinc arcus isti explicantur, qui per Naeviam portam in urbem tendebant. Discrepant igitur hi ab istis qui subterraneis meatibus ducebantur, quique in obsidione magis idonei, & propter arcanos meatus ab hoste tutiores erant. Cujusmodi aquaeductum Ezekias fecit magnis laboribus ac impensis, non, ut aquam de rupe elicere finguntur Janus & Atalanta, sed excavata ferro rupe, ut dicitur Ecclesiastici C. 48. c. 19. atque ita per subterraneos canales deduxit aquas in medium civitatis jugiter fluentes, extructa ibidem publica, ad populi commodum, piscina, 2 Reg. XX. c. 20. Quod latius exponit Brocardus in Descr. Terrae S. L. I. C. VIII. §. 43. Intrañtibz in Ecclesiam sanctae Annae ostenditur piscina interior, quam Rex Ezekias hoc modo fecit: obturavit superioris fontem aquarum Gyon, convertitq; aquas ejus subitus ad occidentem Urbis David per vallem Josaphat, incidens petram ferro, & inducens aquas ad civitatis medium in piscinam istam, ut in obsidione haberet populus aquas ad bibendum, & eas non possent Assyrii prohibere. Novum erat atque inusitatum exemplum incredibili sumtu & labore constans. Obstupescere vehementer aliquando Cassiodorus in aquarum ductibus, cum in his fit fabrica mirabilis, & aquarum salubritas singularis, & flumina quasi constructis montibus perducantur. Paulus Aringhus reconditi scriptor argumenti, Roma sub. T. I. L. II. C. I. p. 128. contemplant Claudiani Aquaeductus fornices dicit: Si quis hos suspiciat, profecto ut ille etiam exclamabit: haud magis quidquam excogitari potuisse humano ingenio; siquidem per tot vallas, per montes, per tot inaequalia supra & infra terram ducuntur. Magnum quidem est, montes perfodere, vallas complanare, innumeris aquarum venis longo tractu urbem locupletare; verum brevi temporis spatio muros condere, turres aedificare, rupem ferro excavare, & incidere, arcanisque viis per tam asperos

meatus & flexiones aquas deducere, hoc certe super omnem paene hu-
 manam fidem evectum esse videtur. Mos erat perantiquus alere dili-
 genter aquarum venas, artemque hanc procedente tempore amplificare.
 Inde varios subinde modos & formas, quibus id efficretur, excogitabant,
 & ingentibus molibus stupendoque sumtu extruebant. Derivarunt a-
 quas modo per montes, uti Antiochiae in vertice montis fons per ca-
 nales subterraneos ad magnatum aedes transmittitur, teste R. Benjamin
 itin: p. 54. Claudius vero apud Tacitum Ann. XI. C. 13, §. 3. fontes
 aquarum sub imbruinis collibus deductos Urbi intulisse dicitur. Mos
 per portas, cujusmodi porta Hierosolymis a Latere meridionali erat dicta
 המים quia teste R. Eliezer ben Jacob, per eam aquae manant;
 videlicet aquaeductus ab Etam manabat in Templum & atria, sive ut di-
 citur in Gemara Talmudis Hierosolymitani C. III. Joma המים
 מושכת לו מעיט in mare (seu lacum Salomonis) canalis deriva-
 batur a fonte Etam, non vero in piscinam in Urbe, quod existimat col-
 lector Cipporum Hebr. refutatus ideo à Lightfooto in Fragm.
 p. 64. Subterraneas enim aquas, quae in templum ad abluendum sacrifi-
 ciorum sanguinem immitterentur, ibi fuisse ostendit Eusebius Praep.
 Ev. C. IV. Esquilina porta sumptuoso aquaeductu iuducitur in Urbem
 Romam Aqua Marcia, quem C. Marcius primum extruxit, per hanc de-
 rivabatur ad thermas Diocletiani, Ditericus Antiqu. p. 131. Immitteba-
 tur autem maxime a populis orientalibus, quod in primis observe-
 tur, aqua super magna saxorum mole & fulcimento, quin & per
 fluvijs aquaeductus aliquando transibat. Insignis est descriptio & di-
 dignissima quae huc comparetur quam de Samarcanda Jacutus,
 Thef. Geogr. p. 21. dedit: *في هذه الينديفة النابضة نهر*
يسمى مصه رصاص وهو نهر من بيني علي مسنة
عاليه من حجر يجري عليه الماء الذي لن يركل
الينديفة من بين كشر ووجه هذا النهر رصاص كله
وقن سهل في خندق الينديفة مسنة والحري عليه
الطاف نهر يجري في وسط السور بهوضح يتصرف بين
النهر كانه نهر موضح بسمنه من علي حانك هذا
منه غلات موقوفة علي من بين في هذا النهر وحفظه
من الهادوس عليهم عطف هذا النهر شتبا وصيفا
 Verba latine ita effero: *In urbe hac interiore rivus est per plumbum flu-*
ent. qui super alto deducitur lapideo fulcimento sive aquaeductu, donec
ingrediatur urbem ad portam Kesbensem. Rivus inquam hujus tota for-
ma vel fundus plumbo constat. Reperitur etiam in urbis (exterioris
fortasse

fortasse) fossa aquaeductus, super quo fluvius defertur; idemque me-
dium forum secat eo loco, qui porta Taki sive munimenti dicitur, &
maxime habitata Samarcandae pars est. Provenientium autem ad flu-
vii hujus ripas frugum pars jure piae donationis pertinet ad Magos,
qui ad fluvium pernoctare solent, eundemque custodire debent hyeme &
aestate. Hem! novum genus Nympharum. At enim cujusmodi
tandem haec omnia fuerint, si velimus comparare cum Aquaeductu
Hiskiae nihil certe pretii istis statuendum erit, cum talium per rupes
transmissorum vel nulla, vel rarissime, apud scriptores mentio fiat. Ipse
Sextus Julius Frontinus, qui tamen accuratissime aquaeductus Romanos
descripsit, in toto libro nihil ejus rei meminit.

VII. Ergo quaeritur in primis, qualis ista rupes & quò in loco fue-
rit collocata? Hic in genere istud observari velim, quod Strabo de situ
Jerusolymae loquens L. XVI. p. 1104. ed. Amst. ita memorat: ἐστὶ (τὸ
χωρὸν) περὶ ὧδες αὐτὸ μὲν εὐδαρον, τὴν δὲ κύκλω χῶραν ἔχον λυπεῖαν
& ἀδαρον, τὴν δὲ ἐντὸς ἐξήκοντα σταδίων ὑπόπτειον, est locus saxosus,
aquis ipse abundans, cum regio circum sterilis & sicca sit & intra 60
stadia solum habeat interius lapidosum. Vallis igitur, quae separabat mon-
tem Moria, in quo fuit templum a monte Sion & totam inferiorem
civitatem, extendebatur usque ad torrentem Gedron, per locum, ubi erat
porta aquarum inter montem Sion, hoc pacto cingebat vorago illa ex o-
mni parte montem Sion, & haec erat civitas David. Ita quidem uni-
versum illum tractum montanum, multis collibus conspicuum compre-
hendit. Sed enim si strictiorem significationem hic attendamus, qua Sion &
civitas David partem urbis superiorem constituebant, patebit, montem hunc
initium summisse a porta aquarum sive fontis Silohae versus Orientem,
& ut Brocardus C. VIII. ait, suo tractu per Meridiem usque ad Occiden-
tem fere semicirculum descripsisse, rupe praerupta vero semicirculum
hunc cingente & consolidante. Itaque Aquaeductu versus Orientem per
portam fontis, quae erat prope à monte Sion, derivato, hinc excavata
ferro rupe produxit eundem Hiskias ad regiam Davidis.

VIII. Ex his igitur colligitur, cujusmodi debuit esse structura ipsa & lapsus
naturalis quidem, sed ad loci tamen ipsius naturam accommodatus, ut
proportione adaequata collectae aquae cursum perficere & continuare
sine ulla mora & impedimento potuerint. Aqua enim non modo ipsa
est corpus fluidum, ex particulis subtilissimis, coagmentatum, & talis
fortasse liquor, cui gravitas absoluta aequae inest, ac aliis corporibus,
quod

quod videmus in instrumento hydrometrico; sed etiam, librata planitie tubulorum ac decursus & expressionis, facilius descendit quam extolitur, propter vehementem spiritum, qui in aquaeductione solet nasci, ita ut etiam saxa perrumpat, nisi primum leniter & parce à capite aqua immittatur, & in geniculis, aut versuris alligationibus aut pondere saburrae contineatur, teste Vitruvio de Arch. L. VIII. p. 376. Operæ igitur pretium erit non solum Phaemoneni istius, sed totius etiam apparatus rationes accuratius paulo inquirere. Huc vero nolim accommodare sententiam Portæ aliorumque de metu vacui, quandoquidem, postquam Evangelista Torricellus, Mathematicus Florentinus, observavit, si canalem altitudinis cujuscunque repleas Mercurio, & postea canalem inversum, aperto orificio immergas vasculo similiter repleto Mercurio, hunc ad altitudinem 27 circiter pollicum præcipitari, & illic postmodum hæcere velur suspensum; idemque deinceps aqua tentatum, & deprehensum, hanc in altitudine 30 circiter pedum sustineri, omnis hæc de metu vacui opinio videretur expiisse. Quare pressioni aeris potius deberi, qua in arte etiam hydraulica infinita pæne nituntur, evicium dabimus. Id vero usu & experientia maxime comprobatum est, liquida non solum porosa esse, sed & in eorum poris aerem delitescere, eundemque pro diversis circumstantiis elasticitatem suam magis, vel minus, exercere, inde fortassis etiam variorum liquorum vires & activitas major, aut minor, derivanda est. Quod si igitur repleatur ære corpus aliquod, exterior aer nihil omnino efficiet, extracto vero interiori operatio cessabit, quæ sit æqualis vi prementi aeris exterioris. Uterque enim maxime resistit, & quantum premit interior, tantum etiam pressioni immittere contendit exterior, quod egregie demonstravit acutissimus Wolffius in peculiari libello de Aerometria. Si vero evacuetur paulum interior, rarior sit, quam exterior, adeoque ipsius vis elastica debilitatur. His igitur positis, operatio quædam omnino sequi debet, quæ vel toti aeris pressioni, vel excessui resistentiæ interioris congruat, nempe vis aeris elastica æqualis illi, quam aer comprimit; Vis enim debilior non tam arcte potest comprimere aerem, quam fortior & major, cui ideo resistere debet. Quoniam tamen aer habet vim elasticam, qua se, quod fert facultas, extendere nititur, sequitur, quod per vim suam elasticam aeri comprimenti debeat resistere, hæc vero pressio cum sit debilior, hinc æqualem eidem oportet esse. Colligimus itaque, obturato fonte Cichon, nihil prohibuisse, uti quidem videri poterat, quo minus aqua iter consuetum absolvere potuerit; neque enim aer solum exterior subtilissimus semper incubuit fonti, & penetravit ad canales, sed inclusus etiam aer & ipsa vis elastica æqualis pressioni illi, quæ est ad os piscinæ s. putei, impetu vehementiori emanabat eo quidem modo, quo potentiam sese effundendi ab impellente vi acceperat. Et quo magis in canali aer comprimebatur, eo magis efferebat vis ejus elastica, quam exitus aquarum & cursus non impeditus sed citatus & impetuosus aliquando secutus est. At enim dixerit aliquis: Motum quidem & lapsum

esse determinatum, sed nondum proportionatum, ob tam sinuosas flexiones, ob saxa
prærupta aliq; impedimenta, antequam ad civitatem David perveniret, adeoque
non aequali semper aut continuato cursu erupisse, quod tamen in obsidione aut
alias equam requirebatur. Sed hic ante omnia istud probe tenendum est, quod, si
duo pluresve canales, inter se conjuncti, aqua impleantur, aequalem in omnibus
altitudinem aqua retineat. Si enim omnes canales in linea horizontali ad tri-
gulos rectos constituuntur, & aequales habent diametros, aqua etiam utro-
bique ejusdem est gravitatis, & omnes aequale in se continebunt spatium;
deinceps si altitudo prioris ad altitudinem posterioris se habet, uti basis po-
sterioris ad basin prioris, productum altitudinis ex basi prioris aequale erit
producto altitudinis ex basi posterioris; denique si unus canalus cum linea
horizontali constituit angulum rectum, alter vero cum eadem angulum ob-
tusum, gravitas aquae in canali potest considerari tanquam globus in superfi-
cie plana. Hinc quoniam aqua in uno canali aquam in altero potest repræ-
sere, si est utraque ejusdem altitudinis, etiam aqua in tertio canali aequa-
lis est ponderis & pressionis cum aqua in quarto canali, si est ejusdem alti-
tudinis. Dicenti: sed non constituunt lineas rectas; responderetur, quod aqua
contenta in canali habeat rationem compositam omnium partium unius cana-
nalis ad omnes partes alterius canalus. Neque etiam longitudo canalus unius
efficere potest, ut aqua in altero breviori contenta ultra suos limites protruda-
tur. Derur enim, ut sub variis flexuris per planum inclinatum affurgat a-
qua in canalibus, imo per varios etiam meatus praecipitetur, novisque exci-
piatur canalibus, una tamen columna aënea alteram aëque servabit in ac-
quilibrium, ut sese utrobique diffundere queat, si videlicet liquor sufficiens &
copiosus uberi nisu effluat, viresque semper novas aquae in motum actae
suppediet, ut repetito impetu motus etiam acceleretur. Equidem, quod
non inficior, si velimus attendere ad descensum liquoris, praecipue omnino
imperus aequalitatem effluxus impedit. Secerur enim canalus longitudo ac-
qualis in 6. partes aequales, parebit, quod grave descendens accipiet in
parte sexta velocitatem duplam illius, quam acquisiverat in secunda. Debe-
replebat in sexta parte replere partem tantum dimidiam ejus, quam
to minor esse debet, quo major est ipsius velocitas, & si totus impleatur ca-
nalis aqua, dum pervenit ad ultimam partem, non pertinet nisi usque
ad dimidium canalus, quod supponimus esse subduplum ipsius; constat igitur,
quod aqua in quinta parte non descendet per planum istud aequale, sed per
planum magis declive, hinc quo magis ad initium accedimus, eo magis eti-
levantur velocitas in certa canalus longitudine data. Verum hoc loco er-
rant non solum inter easdem parallelas, sed aequiponderant etiam, quoniam
pressio non tam est violenta, & cursus citatus quidem, sed in aequali linea
horizontali in quolibet canali pondere proportionato elevatur. Quaelibet
etiam sessio, in qualibet canalus parte, nisi velocitatem cursus retardet vis
quaedam exterior impellens, & aqua praeterea limpide fluat, tot gradus ad-
mittit, quot ipsa pressio & vis violenta communicat. Ponamus enim aquam
in prima sectione eodem tempore superare aquam in quarta sectione, ratione
quadra-

quadrupla, vis tamen motrix, & particulae in area canalis collectae attrahent velocitatem cursus, ut, vi elasticitatis suae pleno semper impetu ruant. Nihil ergo impedit cursus obliquior, & flexio crebra, multo minus fauorum decliuitas & asperitas, aut inaequalis fortasse adscensus, nam quae canales eadem est ratio planorum, & qua columnas aqueas eadem ratio grauium. Ex hoc principio vero, in primis si ascensus ex perpendiculari aestimetur, fluunt infiniti aquaeductus, & hac ratione per siphones ac tubos variifontes, qui aquam per innumeras figuras, ad amoenissimam oculorum gratiam diffundunt, exprimi & elaborari possunt. Intelligitur etiam ex hoc quomodo Nitocris, ut est apud Herodotum L. II. c. 100, fratris occisi ulsiscendae injuriae causa, convocans ad convivium multos Aegyptiorum, quos caedis conscios fuisse norat, discumbentibus magnum flumen per occultum canalem immiserit. Imtemperantius utitur Europa maxime in aulis Principum eleganti apparatu fontium vario ac insigni artificio constructorum, qui tamen maximam partem illustris spectaculi debentur pressioni aeris & embololorum, quando v. c. folles per occultum imaginum amplexum ludibundos fonticulos praebent, qui non sine jucundo damno, velut hostes madidi, ambulantes vel sedentes ubivis prosequuntur. alia phaenomena, quoniam huius loci non sunt, lubentes praetermittimus, quoniam aliqua adhuc dicenda restant. Possit enim quaestio proponi: Si juxta Vitruvium L. 8. pag. 371. in suo sibi sauo canalis debeat excidi, rupes vero praerupta per quam transibant canales Hiskiae, non potuit fortasse aequali latitudine ob summam in partem angustiam & praeruptum in rupis adscensum usque ad civitatem, transmittere eosdem, hinc patet capaciorem canalem aquae plenum, angustioris fortius pressisse, & lapsum saepe impedivisse. At vero columnae istae aquae transitum minime dirigunt ad amplitudinem canalium, adeoque nec cum istis in aequalitate fluunt. Fingamus enim intra ampliozem canalem consistere adhuc aliquos angustiores, tamen quoniam fluxus unius columnae aquae non nisi uni fluxui alterius opponitur, nisi reliquorum canalium, ob terminationem unius canalis in altero redditur inefficax. Plura phaenomena, quae in aquaeductu Hiskiae ulterius possent investigari & applicari, spatii angustia, qua circumferibimus, non capit.

IX. Quare in fine ad Aquaeductum finem, jus & usum breviter attendamus. Romanis olim aqua in balnearum aut füllonicorum usum dabatur, eratque vestigialis statuta merces, quae in publicum penderetur; auctor est Frontinus L. II. usus praeterea innumeros, quos commemorant inter reliquos interpretes Raphael Fabrettus, & Joh. Chiffletius in Aqua Virgine prudens dimitto. Lege etiam cautum erat, ne quis sine literis Caesaris aquam duceret, procurator autem calicem, (qui ad lineas certas ordinari debebat) ejus moduli, qui fuerat impetratus, adhibitis libratoribus signare tenebatur, & mensuram diligenter attendere. Apud Judaeos vero nihil de ejusmodi legem observatur; & nemo hic prohibebat aquas, sed erat, ut ille ait, usus aquarum communis. Ductus igitur Hiskiae, ut summam eorum tradamus, canales erant, constructi ex materia selectiori, & subterraneis meacibus per rupem incisam transmissi, magna arte & impensis derivabantur ad civitatem, ut populo in oblatione, multisque aliis rebus usui esse possent.

NOBILISSIMO
Domino Respondenti

S. P. D.
PRAESES.

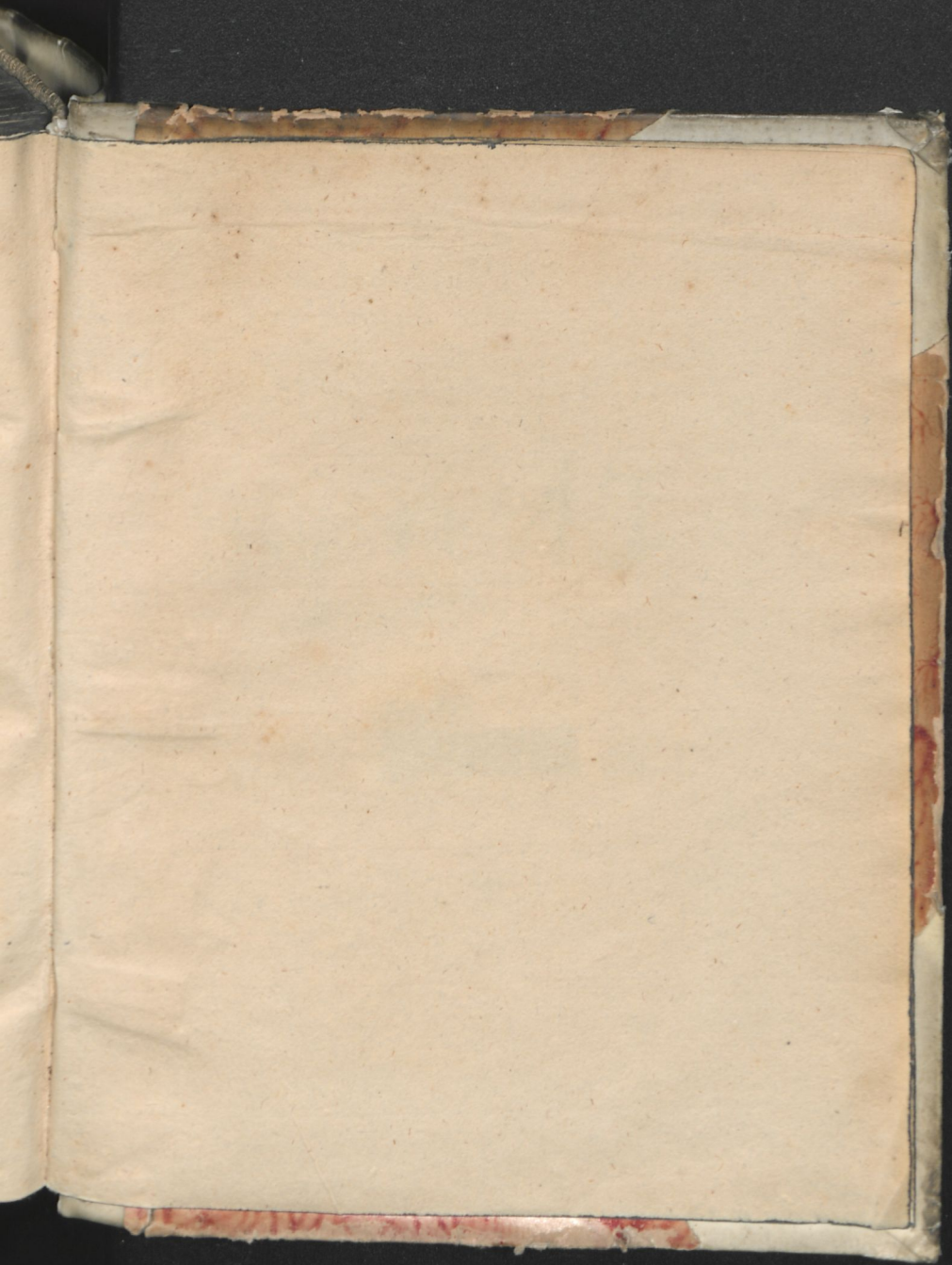
Assentior Tibi, humanissime VIR, nec facere possum, quin constantiam in studiis & conatus in uberiori eorum cultura digne praedicem publiceque colaudem. Hac mente inductus, prolixius tibi favere coepi inprimis cum rectam indolem propius intueret, atque haud obscure intelligerem, quanta in laboribus assiduitate & diligentia animum fingeres, atque ab re humili & inani, turpique otio, quo diffluere solet alioquin aetas vegetior, abhorreres. Usu expolitur doctrina, & crebro maxime exercitio alitur & confirmatur, hinc permagni refert, quam quisque ingrediatur viam, & quomodo rectam studiorum rationem inire debeat. Varias sunt florenti inprimis aetatis robori difficultates propositae, labuntur multi, antequam negotio feliciter peracto, veram solidamque laudem, plenumque disciplinarum fructum consequantur. Quiddam rebus ad sensus cum suavitate affluentibus capiuntur, atque corruptis moribus aequam honestioris vitae rationem deserunt, & cum ratio praesse debeat,
appe-

appetitui morem gerunt, eidemque obtemperant. Sunt, qui praecipiti consilio, vel pulchras animi dotes negligunt, vel ob animum angustum atque demissum lucem splendoremque fugiunt, vel denique levitate quadam omnes umbras etiam falsae gloriae consecantur; hinc nonnulli ad altiora animum applicantes, velut in ingentem delati sylvam dubitant, cuinam potissimum stipiti ferrum intentare debeant. Ampliores sibi fines isti describere mihi videntur, qui id, quod est cognitu praeclarum, facile arripiunt & deinceps aliis demonstrant. In quorum numero cum haberi possis, nemo erit qui exprobrabit aetatis licentiam, sed omnes tibi bene cupient, atque hoc specimen ornatissimam familiam spe melioris doctrinae recreabit. Quare dum hoc argumentum Philologico Hydraulicum tecum exequeris, grave mihi esset tacere in communi Tuorum gaudio, nec animum tibi devinctum ea qua par est modestia declarare. Faxit Deus, ut honesti conatus doctrinae tuae decus augeant, Patriae ac Summe Reverendo atque Excellentissimo Parenti spem amplissimam promittant, tibi vero praeclara multa decernant. Vale.

Dab. Vitembergae d. 3 Id. Aug. 1714.

Umg. VI 17

1517 Z

n) 153
12

2. B. V.

RECTORE ACAD. MAGNIFICENTISS.
FRIDERICO AVGVSTO
SERENISS. IVVENTVTIS PRINCIPE

AQVAEDUCTUS HISKIAE

PRAESES
M. ERDM. GOTHOF. CAMENTIVS

AL. ELECTORALIS
AD III. EID. AVGVSTI
A. R. G

· ∞ IO CC XIII

PUBLICAE EXCVTIET
COMMILITONE

CHRISTOPH. SAMVELE MARTINI DRESD.
PHIL. ET S. THEOL. CVLT.

VITEMBERGAE

EX OFFICINA CHRISTIANI SCHROEDTERI ACAD. TYPOGR

